

При цьому доцільно враховувати й міжнародний досвід та пам'ятати, що завдання створення універсальної методики управління ризиками не може бути вирішене у принципі, оскільки кожне підприємство й кожний контракт по-своєму унікальні, орієнтовані на власну ринкову нішу, можливості своїх працівників. Механічне копіювання вдалої моделі управління ризиком, створеної конкретним учасником ринку, швидше за все, призведе до негативних наслідків. Найбільш вдалим і раціональним методом мінімізації ризиків власної фінансово-господарської діяльності буде спроба конструювати фінансові інструменти із заданими властивостями.

В.М. Лачкова, ст. викл. (ХДУХТ, Харків)

МЕХАНІЗМ МІНІМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Економічні зв'язки, що виникають у процесі функціонування підприємств взагалі, а особливо у період глобальної економічної і фінансової кризи, супроводжуються цілою низкою ризиків. Отже наявність ризику неминуча в ринкових умовах господарювання, причому, як доводить практика, чим вищий ризик, тим більший можливий прибуток. У цих умовах менеджер, що уникає ризикованих рішень, стає не вигідним і навіть небезпечним для підприємства, прирікає його на застій і втрату конкурентоспроможності.

Методи і дії, що знижують ризик несприятливих результатів, називають системою управління ризиком або ризик-менеджментом. З розширенням зони ризикованих ситуацій ризик-менеджмент стає об'єктивно необхідним і дуже значущим елементом управління підприємством.

Дослідженню ризику у теперішній час приділяється велика увага, однак чисельність наукових розробок з питань сутності, значення та управління фінансовими ризиками підприємств торгівлі обмежена. Зазначені питання потребують подальших досліджень. Зважаючи на вищевикладене тема дослідження є актуальною.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування, систематизація та удосконалення засобів і методів управління фінансовими ризиками підприємницької діяльності.

На підставі узагальнення результатів дослідження фінансових ризиків як економічної категорії, визначено, що ризик – це ступінь невизначеності результату управлінського рішення або господарської операції, вірогідність можливих втрат внаслідок настання ризикових подій. Найчастіше ризик проявляється у вигляді фінансових втрат, які уявляють втрати окремих елементів майна підприємства, неотриманням в очікуваних розмірах доходів, прибутку, грошових коштів або перевитрачання грошових коштів та певні цілі, втратою робочого часу або працездатності деяких робітників підприємства, зниженням продуктивності праці, втратою іміджу підприємства або його ключових співробітників, втратою часу, інформації, технології та інших нематеріальних активів підприємства тощо.

У процесі дослідження доведено, що ризиками можна управляти, тобто використовувати різні методи і засоби, які дозволяють певною мірою прогнозувати настання ризикової події і приймати заходи щодо зниження ступеня ризику.

Особливості управління фінансовими ризиками підприємств пов'язані з їх сутністю, зумовлені певним видом і типом ризику. Для визначення особливостей управління різними ризиками обґрунтовано їх класифікацію.

Визначено, що фінансові ризики підприємства пов'язані з ймовірністю втрат фінансових ресурсів. До їх числа відносять ризики втрати ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, а також ризики втрати вигоди, зниження доходності, прямих фінансових втрат.

Результати оцінки ризиків використовуються для прийняття економічно ефективних управлінських рішень, спрямованих на запобігання, зниження або компенсацію ризику. Оцінка ризику проводиться якісна і кількісна.

Процес управління ризиком можна подати у вигляді таких етапів: визначення мети управління, розпізнання ризику, оцінка ризику, вибір методів управління ризиком, оцінка результатів, контроль за ризиком.

Етап визначення мети управління ризиком передбачає формування мети, керуючись якою обґрунтовують ступінь прийнятності ризику. Для підприємницької структури головною метою є забезпечення стійкого існування підприємства у невизначених обставинах.

Етап розпізнання ризику полягає в усвідомленні підприємцем можливих ризикових ситуацій.

Етап оцінки ризику полягає у визначенні ступеня його серйозності й безпеки для підприємницької діяльності.

На етапі вибору методів керування ризиком пропонується система методів, яка передбачає дві підсистеми: методи контролю за ймовірністю настання ризику та методи відшкодування можливих збитків. Доведено, що найкращим рішенням може бути поєднання відразу кількох методів.

Етап оцінки результатів — це підбиття підсумків за певний період діяльності підприємства в умовах ризику.

Запропонований порядок організації управління фінансовими ризиками підприємницької діяльності сприятиме стабільній діяльності підприємства у мінливих економічних умовах.

Підсумовуючи слід зазначити, що практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що пропозиції і рекомендації, сформульовані як результат дослідження, дозволяють підприємствам кількісно та якісно оцінити фінансові ризики підприємницької діяльності, розробити стратегію та здійснити план їх мінімізації.

Л.І. Лачкова, канд. екон. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)

О.Ю. Аскрітєнкова, студ. (ХДУХТ, Харків)

ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ ВИЖИВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Дослідження умов та порядку відновлення платоспроможності підприємств торгівлі довели, що основним критерієм прийняття рішення щодо фінансового оздоровлення або ліквідації підприємства є визначення внутрішніх сил протистояння банкрутству, що наявні у підприємства, завдяки активізації яких кризова ситуація може бути переборена і фінансова рівновага досягнута без залучення зовнішніх фінансових ресурсів.

Проблема реальної оцінки можливості виживання є на сьогодні дуже важливою, враховуючи умови глобальної економічної та фінансової кризи.

Виживання та розвиток є головною метою стратегії діяльності підприємства незалежно від фінансового стану, однак, коли на підприємстві діагностується криза розвитку, нормалізація стану підприємства, відновлення його конкурентоспроможності стає першочерговою задачею керівництва.

Для характеристики здатності підприємства до реалізації такої можливості використовується спеціальний термін – «потенціал виживання». Тобто, досліджуючи потенціал виживання, необхідно оцінити наявні передумови та можливості до самозбереження господарюючої системи, потенційні можливості підприємства щодо відновлення режиму її функціонування.

У спеціальній економічній літературі для визначених характеристик використовується і інший термін – «санаційна спроможність підприємства». Стосовно сутності санаційної спроможності у науковій літературі не існує значних розбіжностей. Більшість дослідників визначають санаційну спроможність як «наявність у підприємства, що перебуває у фінансовій кризі, фінансових, організаційно-технічних та правових можливостей, які визначають здатність підприємства до успішного проведення санаційних заходів»

Враховуючи об'єктивну залежність санаційної спроможності підприємства від глибини поширення кризи, методики щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства, резервів підвищення ефективності функціонування та відновлення платоспроможності, можна використовувати у процесі оцінки санаційної спроможності підприємств.

Узагальнюючи результати теоретичного дослідження державних та наукових методик слід зазначити, що існуючі методики не враховують у повній мірі галузеві особливості діяльності підприємств, а результати оцінки за ними неоднозначні. Вищевикладене обумовлює складність та дискусійність питання оцінки глибини кризового стану підприємств та можливостей їх фінансового оздоровлення, неможливість автоматичного використання для оцінки санаційної спроможності підприємств торгівлі, необхідність його подальшого розвитку й удосконалення.

Дослідження санаційної спроможності підприємств торгівлі припускає використання принципу не тільки комплексності, але і системності. Це означає, що всі компоненти, на розв'язання проблем у розвитку яких спрямовані заходи санації підприємства торгівлі, в сукупності становлять певну систему з внутрішніми зв'язками та закономірностями розвитку. І якщо кожен компонент характеризується кількісними параметрами, то можлива і кількісна оцінка результативності дії всієї системи.

За таких умов існує об'єктивна необхідність використання інтегральних методів оцінки, які передбачають моделювання узагальнюючого показника оцінки економічного явища через визначення характеру його зв'язку з основними релевантними чинниками. Враховуючи комплексність поняття санаційної спроможності, що описується через різноспрямовані показники господарсько-фінансової діяльності підприємства, автор пропонує існуючих для її інтегральної оцінки використовувати адитивний тип детермінованої залежності від факторів, тобто оцінка рівня санаційної спроможності підприємства торгівлі апріорі дорівнює алгебраїчній сумі оцінок чинників.

Для отримання узагальнюючих оцінок залежностей адитивного типу, як правило, використовуються методи рейтингового або бального оцінювання. До індикаторної вибірки показників інтегральної бальної оцінки доцільності фінансового оздоровлення підприємств торгівлі запропоновано включити такі коефіцієнти: рентабельність активів, коефіцієнт покриття, період оборотності запасів, період оборотності кредиторської заборгованості, показник якості чистих активів.

Апробація запропонованої методики дозволила виділити цільову групу підприємств торгівлі, для яких санація є пріоритетним напрямком розвитку у короткостроковій перспективі.